

№ 01-1217

Datum 14.09.2018.

UNIVERZITET CRNE GORE
Centru za doktorske studije
Senatu Univerziteta

PODGORICA

Vijeće Filozofskog fakulteta na sjednici održanoj 14. 09. 2018. godine, utvrdilo je

PREDLOG

Da Senat Univerziteta Crne Gore imenuje Komisiju za ocjenu polaznih istraživanja i podobnosti teme doktorske teze **Filozofija Danka Grlića**, mr Sladjane Kavarić u sastavu:

1. Prof. dr Lino Veljak, Filozofski fakultet Sveučilište u Zagrebu
2. Prof. dr Savo Laušević, Filozofski fakultet Nikšić
3. Doc. dr Drago Perović, Filozofski fakultet Nikšić

DEKAN
Prof. dr Goran Barović

PRIJAVA TEME DOKTORSKE DISERTACIJE

OPŠTI PODACI O DOKTORANDU	
Titula, ime i prezime	Mr Slađana Kavarić
Fakultet	Filozofski fakultet UCG
Studijski program	Filozofija
Broj indeksa	1/2017
Ime i prezime roditelja	Dragan Kavarić
Datum i mjesto rođenja	15.2.1991. Podgorica
Adresa prebivališta	Goričani bb, 81000 Podgorica
Telefon	+382 69 306 569
E-mail	zarathustra.kavarić@gmail.com kavarić.slađana@gmail.com
BIOGRAFIJA I BIBLIOGRAFIJA	
Obrazovanje	<p>Doktorske studije, Studijski program filozofija, Filozofski fakultet, Univerzitet Crne Gore, 2017 –;</p> <p>Diploma master studija, Studijski program politikologija, Fakultet političkih nauka, Univerzitet Crne Gore, 2016, srednja ocjena: 9,70;</p> <p>Diploma specijalističkih studija, Studijski program politikologija, Fakultet političkih nauka, Univerzitet Crne Gore, 2014, srednja ocjena: 9,53;</p> <p>Diploma osnovnih studija, Studijski program politikologija, Fakultet političkih nauka, Univerzitet Crne Gore, 2013, srednja ocjena: 8,86;</p> <p>Srednja ekonomska škola „Mirko Vešović“ (Pravni smjer), Podgorica, 2010, diploma <i>Laurea</i>;</p> <p>Osnovna škola „Milan Vukotić“, Podgorica, 2006.</p> <p>Neformalno obrazovanje:</p> <p>Relevantne domaće i međunarodne škole:</p> <p>06. –12. avgust 2017. Summer school "Tocqueville, Murray, and the American Proposition" Abigail Adams Institute, Harvard University, Cambridge, Boston (United States of America)</p> <p>09. –15. jul 2017. European and Legal Reform Summer School degree The Johns Hopkins Universty, Bologna (Italy)</p> <p>Septembar – novembar 2013. Škola demokratije, Centar za</p>

	<p>građansko obrazovanje, Podgorica, Crna Gora</p> <p>Jun – avgust 2013. Škola Evroatlanjskih integracija, CeMi, Podgorica, Crna Gora</p>
Radno iskustvo	<p>2017.–: Saradnik na scenariju, dokumentarni film o Crnoj Gori u Drugom svjetskom ratu, Crnogorska kinoteka;</p> <p>2015. –2017: projekt koordinator, Fondacija za promovisanje nauke Prona;</p> <p>Jun–septembar 2016: asistent ministra, Ministarstvo rada isocijalnog staranja Crne Gore;</p> <p>2014. –2015: saradnik u nastavi na predmetu Filozofija, Fakultet političkih nauka, Univerzitet Crne Gore;</p> <p>Januar– oktobar 2014: programski analitičar, Socijaldemokratska partija Crne Gore (SDP).</p>
Popis radova	<p>S. Kavarić: „Art as a redefinition of history in Praxis philosophy“, The XIV International Conference on Anglo-American Literary Studies – <i>Reclaiming/renaming histories</i>, Nikšić, Montenegro, 28. – 29. jun, 2018.</p> <p>S. Kavarić: „Uzroci političko-kritičke prakse u djelima Emila Siorana“, <i>Lingua Montenegrina</i>, Cetinje, Crna Gora, jun 2017, ISSN 1800-7007.</p>
NASLOV PREDLOŽENE TEME	
Na službenom jeziku	Filozofija Danka Grlića
Na engleskom jeziku	Philosophy of Danko Grlić
Obrazloženje teme	
<p>Predmet istraživanja spada u domen marksističke, jugoslovenske filozofije, ali i estetske evropske tradicije budući da rad tematizira djela najznačajnijeg jugoslovenskog estetičara Danka Grlića i njegov svekoliki doprinos filozofskom mišljenju. U radu će biti riječi o njegovom filozofskom opusu uopšte, doprinosu u pogledu novog pozicioniranja estetskog mišljenja, ali i ukupnom, kontekstualnom aspektu koji je umnogome oblikovao svjetonazor najznačajnijih mislilaca tog vremena. S tim u vezi, sa posebnom pažnjom, a sve u cilju što detaljnijeg istraživanja ovoga autora, uzeće se u obzir <i>Praxis filozofska škola</i> čiji je Grlić konstitutent i neizostavan dio, kako bi se</p>	

što plodonosnije obradio ovako bitan autor. Poseban značaj bavljenja filozofskom problematikom ovog autora ogleda se u činjenici da je Grlić veoma malo naučnoobrađivan, a u prilog tome treba istaći da sudo sada odbranjene dvije doktorske disertacija o njegovoj filozofiji i to: *Umanesimo e marxismo in DankoGrlić*, Tuna Prekpalaj, Italija, 1977. i *Suvremena jugoslavenska estetska misao i transcendiranje estetskog mišljenja u djelu Danka Gliša*, autorke Fatime Lačević, Hrvatska, 1990, te činjenicu da sunavedeni radovi fokusirani na jedan aspekt njegovog filozofskog djelovanja. Utoliko, nastojanje da se ova tema tretira podstaknuta je željom da se ovaj naučni rad suprostaviti jednostranosti dosadašnjih razmatraja Grličevog doprinosa filozofiji, te da se pokuša obuhvatiti njegovomišljenje u cjelosti, kako bi se kroz prikaz i analizu njegovih djela kritički interpretiralo filozofsko stajalište kojem pripada, te pozicioniralo njegovo filozofsko djelovanje. Posebno će biti u fokusu dihotomija između dogmatskog i umjetničkog, pa će se pokušati akcentovati Grličev doprinos u pogledu uspostavljanja jednog specifičnog antidogmatskog shvatanja, koji je za dalji razvoj filozofije, posebno estetike, nedvojbeno važan, au skladu sa značajem koji je dao filozofiji ovih prostora, nije dovoljno pomno obrađivan. Na tragu Grličeve filozofije biće važno definisati nedvosmislenu i nužnu relaciju prakse i teorijskog djelovanja, budući da praksa, u domenu šireg filozofskog stajališta kojem autor pripada, predstavlja neophodan vidozbiljenja teorije i glavni zahtjev koji se uspostavlja u vezi sa bližim određenjem iste. Data (za) misao koju u *Kapitalu* Marx naglašava kao fundamentalnu karakteristiku ljudskog, predstavlja polazište na osnovu kojeg Grlić podrobnije definiše opseg prakse i to primarno, slijedeći Marxov zahtjev, suprostavljajući ga oprečnom pojmu. Objašnjenje ljudske prakse podupire ne samo distinkciju između filozofije i materijalnog, jer je, dakle, praksa jedan od elemenata filozofske teoretizacije, nego i temeljno tretira jedan aspekt filozofije, te ga je važno što obuhvatnije ustvrditi, posebno ako se uzme u razmatranje značaj istoimene (praxis) filozofije i njenih preteča za evropsku filozofsku misao. Sljedstveno, ljudskoj praksi je suprotno prilagodljivo i nestvaralačko, posustajanje pred svijetom i njegovom ne samo prirodnom, već posebno društvenom datošću (Grlić, 1968), no ipak, valja postaviti pitanje da li se ponovno definisanje prakse treba aktuelizovati, imajući u vidu slom neomarksističke misli, baš u dijelu koji se tiče praktičnog dometa i konsekvantnosti.

Pregled istraživanja

Ako je marksizam široka koncepcija koja se ne može svesti na manje od opšte sinteze čovjeka, prirode, društva, Boga (Lefvr, 1948), onda ona kao takva mora biti sklona reakcionarnom,

ponovnom raščlanjivanju, a čini se da je taj postupak najefikasniji, kroz pokušaj sintetisanja mišljenja onih filozofa koji pod okriljem takve koncepcije stvaraju, kakav je slučaj sa D. Grličem, koji upravo ponovno promišljajući osnovne koncepcije marksizma, te problematizujući pojedine aspekte poput umjetnosti, stvara svoj filozofski „sistem“. To svojevrsno shvatanje svijeta umnogome upućuje na cjelovitost odnosa spram čovjeka, međutim, čini se da vremenska distanca koja je polazište i primarni impuls tendencije da se autor ove provenijencije tematizira u doktorskom radu, daje legitimnost tom nastojanju, budući da autor nije naučno, filozofski tretiran u cjelokupnosti svog djela nakon, vrlo uslovno rečeno, prevazilaženja škole mišljenja kojoj je pripadao. Rad je, dakle, jedan od rijetkih pokušaja u akademskoj zajednici da se da odgovor na pitanje zašto se spram nje treba drugačije odnositi. Posrijedi je stoga, pokušaj da se obuhvati i pozicionira filozofsko angažovanje Danka Grlića, jednog od vodećih predstavnika *Praxisa* - najznačajnije filozofske škole na ovim prostorima, te Evropi uopšteno. U tom smislu, rad će redefinisati i kritički predstaviti ne samo Grličeva djela, nego i kontekstualni aspekt njihovog nastajanja, kako bi se odredila savremenost Grličeve misli i njen značaj za dalji razvoj filozofije. Kroz prizmu doprinosa (ne)nastajanja novijih škola filozofskog mišljenja, akcentovaće se nužnost nezavisnog tretiranja umjetničkog i ideološkog mišljenja, a sve u cilju osnaživanja kritičkog suda o nemogućnosti i pogrešnosti svodenja umjetničkog na političko, te posebno ideološki relevantno. Ispitujući filozofsku dimenziju estetskih problema, Grličić ne nudi apstraktne i opšte zaključke, ali se ne ograničava ni na uski estetski predmet. On se bavi čovječnošću estetskog, što istovremeno znači spajanje ove dvije oprečne tendencije, ali i uspostavljanje mnogo šireg filozofskog koncepta, koji gotovo uvijek podrazumijeva praćenje povjesnih, dakle stvarnosnih tendencija. Ako je prožimanje svijeta filozofijom u isti mah i prožimanje filozofije stvarnošću (Lukač, 1965), posrijedi je filozofsko istraživanje koje analizira uspostavljanje stvarnosti u misaonom i obrnuto. Za Grlića je konkretno djelovanje na opštedruštvenom planu nužno, kako bi se izbjegla jednolična determinisana stvarnost i nezadovoljstvo koje se, prateći Marxa, temelji na tome što misao ne stremi dovoljno stvarnosti, a stvarnost misli (Grličić, 1968), te prema tome, ovaj aspekt zavrjeđuje da bude posebno pomno analiziran.

Dakle, veoma je važno pokazati da je, kako je Lefevr upozoravao, (neo)marksistička misao, mnogo više od političkog aktivizma, ali i puke teoretizacije bez djelovanja, pa to posebno valja ispitati kroz Grlića, čiji je značaj nedvojbeno vezan, ali mnogo opsežniji od pripadništava krugu filozofa koje je vrijeme, te društveno-politička zbilja deaktuelizovala. Na taj način, ovaj doktorski rad biće pokušaj sistemskog uvida u Grličeva djela i njegov cjelokupni filozofski doprinos, ukoliko prateći C. Bernarda, držimo da hipoteza podvrgnuta eksperimentalnom dokazivanju

postaje teorija, a hipoteza koju primarno određuje logika sistem.

Cilj i hipoteze

Doktorska disertacija *Filozofija Danka Grlića* ima za cilj da:

- predstavi najznačajnije (neo)marksističke filozofske koncepte, posebno u domenu estetike
- pokaže koliki je značaj Grličeve filozofije u domenu kritike dogmatskog mišljenja
- ukaže na problem alijenijalne ideološke svijesti i neophodnost demistifikacije političkog otuđenja
- odredi granice i mogućnosti estetskog mišljenja u marksizmu
- razmotri doprinos *Praxis* filozofske škole
- dokaže koliko je Grličev angažman relevantan u pogledu novijih filozofskih istraživanja u domenu estetike
- potkrijepi viđenje o aktuelnosti ovog autora kad su posrijedi savremena društvena zbivanja
- odredi filozofske dimenzije estetskog problema u Grličevoj filozofiji
- uporedi marksističke mogućnosti estetke i domet estetike uopšteno.

Nastojeći da se da doprinos razumijevanju filozofije Danka Grlića, te misaonog okvira kome pripada, fundamentalno je uspostaviti nekoliko hipoteza koje predstavljaju polaznu tačku istraživanja:

H1: Na osnovu sprovedenih polaznih istraživanja i bližeg upoznavanja sa filozofijom ovog autora, pretpostavlja se da će analiza pokazati da nemogućnost marksističke estetike kod Grlića ne podrazumijeva kritiku marksističke tradicije;

H2: Estetika kod Danka Grlića predstavlja nestvaralački pristup stvaralačkom, te je, budući protivurječna svom predmetu, kao filozofska nauka nemoguća;

H3: Praksa nije primjena vječnih principa u stvarnosti, već temeljno mijenjanje tih principa;

H4: Marksistička praksa mijenja se s obzirom na domet kritike i funkciju djelovanja, dok je dogmatizam statičan.

H5: Revalorizacija ljudskih mogućnosti slobode nužno korespondira sa umjetnošću, te je ona najuzvišeniji vid spoznaje.

Materijali, metode i plan istraživanja

Ovo istraživanje iziskuje pomno čitanje i analizu djela spomenutog autora, te njihovo poređenje

sa filozofskim stajalištima drugih autora slične teorijske pozadine, no i onih dijametralne provenijencije, kako bi se izvukli relevantni zaključci o Grličevoj misaonoj poziciji. U tom smislu, riječ je, s jedne strane o ostalim članovima praxis filozofske skupine, te estetičarima s čijim ćemo stavovima usporediti stajališta ovog estetičara, s druge. Takođe, važno će biti uočiti i pratiti liniju uticaja kako bi se bliže odredila autentičnost Grličeve filozofske participacije unutar šire estetičke tradicije. Za subsumacijukarakterističnosti datih djela i uvida biće važna deduktivna metoda, budući da će se od opšteg ka pojedinačnom analizirati temeljni problemi i izvoditi krajnji nalaz istraživanja. Tokom istraživanja primarno će biti korišćena marksistička teorijska paradigma kako bi se pojmovno i strukturalno odredila filozofska koncepcija, te adekvatno i objektivno interpretirao autor. To podrazumijeva da će rad početi od obrađivanja problema koji su krucijalni za datu temu, i to na način što će se isti prevashodno definisati kroz najrelevantnije marksističke filozofske okvire, kako bi se istorijski uvidio razvitak određenih filozofskih koncepata odnosno problema. Preciznije, rad će se bazirati na Praxis filozofiji i u okviru iste biće obrađivana filozofija Danka Grlića. Zaključci dobijeni navedenom metodikom će se upoređivati sa hipotetičkim tvrdnjama u ciljurazvijanja novih uvida, a to će omogućiti da se, ne samo istorijski, već i analitično sagleda Grličevo mišljenje i filozofsko djelovanje. Tvrdeći da filozofsko istraživanje ne može biti „očišćeno“ od stvarnosti, Grličev svojevrsan zahtjev za misaonom angažovanošću i te kako opravdava nastojanje da se njegova filozofska koncepcija suprostavi vremenu i to u smislu njenog osnaženja kroz istraživanje šire vremenske perspektive, iako je ona primarno i gotovo bezupitno istorijska.

Očekivani naučni doprinos

Iako se neke filozofije nerijetko čine istorijski prevladane, ponekad su neophodne ili ključne za razmatranje savremenih filozofija (no katkad i za tretiranje ključnih filozofskih pitanja), ukoliko se procijeni da se u novouspostavljenom sagledavanju istih nalazi ključ za apstrahovanje savremenih misaonih upitanosti. Nedvojbeno, permanentna povezanost filozofskih preokupacija jugoslovenskih neomarksističkih filozofa sa društvenim tendencijama, i otvoren zahtjev da se pomenute što podrobnije razumiju, obavezuje današnje filozofsko istraživanje da se ne samo osvrne, nego i zadrži na stupnju sa kojeg filozofski zalet ovih prostora najočitije i najdublje počinje, naročito ako se ima u vidu neistraženost i često prenebregavanje praxis filozofije, a čini se neizostavnom. Svako filozofsko istraživanje počinje razmatranjem filozofskim pretpostavki određene škole mišljenja, te je jasno da se filozofski doprinos najneposrednije očitava u razobličavanju i tumačenju određenih pretpostavki, ne da bi se pronašla nova istinitost, nego i da bi se doprinijelo daljem traganju za istinom, što je najvažniji, dakle temeljni zahtjev, koji stoji

pred filozofijom kao disciplinom.

Istodobno, ovaj rad nastoji odbaciti postojeću sociologizaciju filozofske škole mišljenja kojoj Grlić pripada, kako bi se posredstvom tog odbacivanja, ponudio nov, drugačiji uvid u djela i filozofsku ostavšinu ovog autora. Prateći Grličevu misao da je čovjek uvijek u situaciji da svijet gleda kroz naočare kod kojih se oštrina i boja vremenom mijenjaju, radom se kani zauzeti nova pozicija tumačenja kontekstualnog okvira koji je uslovio i oblikovao ovog autora, kako bi se njegov filozofski domašaj, u izvjesnom smislu izmjestio i revitalizovao na način istraživanja i prikaza (novih) pretpostavki na autorove temeljne uvide. Budući da Danko Grlić nije obrađivan u doktorskim disertacijama u Crnoj Gori, a da naša zemlja nije imala predstavnika *praxis* filozofske škole, ovakav rad bi umnogome doprinio razumijevanju pomenute filozofske struje, te dao nove uvide u pogledu sagledavanja iste.

Spisak objavljenih radova kandidata

S. Kavarić: „Art as a redefinition of history in Praxis philosophy“, The XIV International Conference on Anglo-American Literary Studies – *Reclaiming/renaming histories*, Nikšić, Montenegro, 28. – 29. jun, 2018.

S. Kavarić: „Uzroci političko-kritičke prakse u djelima Emila Siorana“, *Lingua Montenegrina*, Cetinje, Crna Gora, jun 2017, ISSN 1800-7007.

Popis literature

1. Adorno, Teodor, *Estetičkateorija*, Nolit, Beograd, 1979.
2. Bloch, Ernst, *Oproshtaj od utopije?*, Izdavački centar Komunist, Beograd, 1986.
3. Damnjanović, Milan, *Strujanja u savremenoj estetici*, Naprijed, Zagreb, 1966.
4. Golubović, Veselin, *Filozofijakaomišljenjenovog*, Euroknjiga, Zagreb, 2006.
5. Golubović, Veselin, *Mogućnostnovoga; vidokrugjugoslovenskefilozofije*, Zavod za filozofiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1990.
6. Grlić, Danko, *Estetika I-IV*, Naprijed, Zagreb, 1983.
7. Grlić, Danko, *Izazovnegativnog*, Nolit, Beograd, 1986.
8. Grlić, Danko, *Contra dogmaticos*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb, 1971.
9. Grlić, Danko, *Umjetnostifilozofija*, Mladost, Zagreb, 1965.
10. Grlić, Danko, *Zašto*, Studentski centar sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1968.
11. Hegel, *Estetika I-III*, BIGZ, Beograd, 1975.
12. Horkheimer, Max, Adorno, Theodor, *Dijalektikaprosvijetiteljstva*, Veselin Masleša – Svjetlost, Sarajevo, 1989.

13. Horkheimer, Max, *Kritika instrumentalnoguma*, Globus, Zagreb, 1988.
14. Horkhajmer, Maks, *Tradicionalnainkritičkateorija*, BIGZ, Beograd, 1976.
15. Katunarić, Vjeran, *Teorijadruštva u frankfutskojškoli*, Naprijed, Zagreb, 1990.
16. Kangrga, Milan, „Marksizam i estetika”, u: Našeteme, broj 2, Zagreb, 1960.
17. Kangrga, Milan, *Spekulacijafilozofija: od Fichtea do Marxa*, Službeni glasnik, Beograd, 2010.
18. Kolakovski, Lešek, *Glavnitokovimarksizma III*, BIGZ, Beograd, 1985.
19. Lefevr, Anri, *Prilogestetici*, Kultura, Beograd, 1957.
20. Lukač, Đerđ, *Estetičkeideje*, BIGZ, Beograd, 1979.
21. Marković, Mihailo, *Humanizamidijalektika*, Prosveta, Beograd, 1967.
22. Petrović, Gajo, *Filozofijaprakse*, Naprijed, Zagreb, 1986.
23. Petrović, Gajo, *Marx imarksisti*, Naprijed, Zagreb, 1986.
24. Petrović, Sreten, *Marksističakritikaestetike*, Prosveta, Beograd, 1982.
25. Supek, Ivan, *Nauka, filozofija, umjetnost*, Školskaknjiga, Zagreb, 1964.
26. Ten, Hipolit, *Filozofijaumjetnosti*, Dereta, Beograd, 1990.
27. Šeling, F.V.J, *Filozofijaumjetnosti*, Nolit, Beograd, 1984.
28. Veljak, Lino, „AspektiGrlicevekritikedogmatizma”, u: *Umjetnostirevolucija*, Naprijed, Zagreb 1989.
29. Vranicki, Predrag, *Filozofskestudijeikritike*, Kultura, Beograd, 1957.
30. Vranicki, Predrag, *Filozofijahistorije; Nakon Drugogsvjetskog rata*, Golden marketing, Zagreb, 2003.

SAGLASNOST PREDLOŽENOG/IH MENTORA I DOKTORANDA SA PRIJAVOM

Odgovorno potvrđujem da sam saglasan sa temom koja se prijavljuje.

Prvi mentor	Prof. dr Lino Veljak	<i>Velj</i>
Drugi mentor	/	
Doktorand	Šlađana Kavarić	<i>Šlađana Kavarić</i>

IZJAVA

Odgovorno izjavljujem da doktorsku disertaciju sa istom temom nisam prijavio/la ni na jednom drugom fakultetu.

U Podgorici,
(29. jun 2018.)

Ime i prezime doktoranda
Šlađana Kavarić